

Examensarbete

2007

Susanne Hägerhed

**Det estetiska programmet är
studieförberedande,
men förbereder det för studier på
musikhögskolan?**

Handledare: Bo Tobiasson

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

Sammanfattning

Gymnasieskolans program skall idag förbereda för högskolestudier. I denna uppsats undersöker jag om Estetiska programmets musikgren förbereder eleverna för att kunna klara musikhögskolans antagningsprov i musikteori. Jag har valt att låta en liten grupp elever som går andra året på musikestetiska programmet göra ett gammalt antagningsprov i musicklära och gehör. Efteråt har deras lärare fått ge sina kommentarer om bl.a. vad hon tror att eleverna kommer klarar av och hur hon arbetar med eleverna i kursen Gehör och Musicklära A. Jag har också frågat andra lärare som undervisar i teori på olika estetprogram om hur de arbetar med gehör och musicklära i förhållande till vad som krävs för att kunna komma in på musikhögskolan. Jag har bl. a. kommit fram till att gymnasieskolornas olika sätt att anta elever påverkar hur nivån på undervisningen i musikteori blir. Antalet estetiska program med musikgren är i dag också mycket större än vad det var när gamla gymnasieskolans Musiklinje fanns. Detta har påverkat hur många elever som söker till olika skolor i förhållande till antalet platser och detta har i sin tur också påverkat nivån på teoretiska förkunskaper hos eleverna.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
INLEDNING	5
SYFTET	5
MUSIKLINJEN OCH DET ESTETISKA PROGRAMMET	6
MUSIKLINJEN	6
ESTETISKA PROGRAMMET	7
<i>Antagningsprov till Estetiska programmet</i>	9
METOD OCH URVAL	9
OM MUSIKHÖGSKOLANS ANTAGNINGSPROV	10
GENOMFÖRANDE	11
PROVTILLFÄLLET MED GYMNASISTERNA FREDAGEN DEN 30 MARS 2007	11
<i>Musikläraprovet</i>	11
<i>Musik och Notbild</i>	11
SAMTAL MED ELEVERNA EFTER PROVTILLFÄLLET	12
KOMMENTARER FRÅN ELEVERNAS LÄRARE	13
<i>Kommentarer innan N.N. får se provresultaten</i>	13
<i>När N.N. har fått se elevernas resultat</i>	14
<i>Allmänt om Gemu, kursplanen och mål</i>	14
<i>Kommunikationen med Musikhögskolan</i>	15
REDOVISNING AV ELEVERNAS ENKÄTSVAR	15
<i>Sammanfattning</i>	17
HUR SER DET UT PÅ ANDRA SKOLOR?	17
<i>Sammanfattning</i>	22
DISKUSSION	22
ÄR UTBILDNINGEN LIKVÄRDIG PÅ OLIKA SKOLOR?	22
URVALET OCH ANTAGNINGSYSTEMETS BETYDELSE	23
FÖRBEREDELSE FÖR MUSIKHÖGSKOLAN	24
LITTERATURLISTA	25
BILAGA	26

Inledning

Min egen gymnasieutbildning gav mig de kunskaper jag behövde för att klara antagningsproven till musikhögskolan. Även om jag sökte först fem år efter jag tagit studenten så var det just kunskaperna från gymnasiet som gjorde att jag klarade proven. Efter att ha varit ute och praktiserat på estetiska programmet och talat med musiklejare bl.a. på musikhögskolan, har jag förstått att det inte är ett självklart mål på alla gymnasieskolor. Min uppfattning är att det på många håll idag förutsätts att man måste läsa ytterligare musikutbildning för att klara av att söka in till musikhögskolan efter att ha gått gymnasiets estetiska program med musikinriktning.

Var musikutbildningen bättre på gymnasiet förr? Jag tänker då på när man hade tvåårig musiklinje och inte estetiskt program med inriktning musik. Någonstans vill jag tro att det kan vara så, det är som att det i dag snarare är kvantitet än kvalitet då Estetiska programmet verkar ha blivit ett sätt att locka till sig elever till gymnasieskolan och läroplanen blivit mer öppen för fri tolkning. Sättet att anta elever till Estetiska programmet varierar mellan olika skolor. Vissa har inträdesprov som ibland innefattar både teoretiska och praktiska moment, en del skolor har enbart praktiskt prov. Andra skolor tar enbart in på betyg och detta medför också att kunskapsnivån kan skilja betydligt mellan olika skolor. Jag menar att detta kan dra ner statusen på Estetiska programmet och att målen med undervisningen inte ser likadana ut på alla skolor. Min fråga är också om estetiska programmet är tillräckligt förberedande för att man ska kunna söka sig vidare till musikhögskola efteråt, eller är det så att man måste gå ett till två år på folkhögskola också? Med begreppet *Estetiska programmet* syftar jag i min uppsats framför allt på musikgrenen.

Syftet

I denna studie kommer jag att undersöka hur undervisningen i gymnasiekursen Gehör och musiklejare A (Gemu A) förhåller sig till vad som krävs för att klara godkändnivån på musikhögskolornas antagningsprov i gehör och musiklejare. Finns det något samband mellan hur man antar eleverna till Estetiska programmet och hur nivån på utbildningen

ser ut? Är programmet likvärdigt i alla gymnasieskolor? Dessa frågor är egentligen för stora för att få svar på i min undersökning, men det är frågor som jag haft med mig under arbetets gång. Jag är också nyfiken på vad gymnasister tror att de behöver kunna för att komma in på musikhögskolan och hur de bedömer sina egna kunskaper och sin gymnasieutbildning. En annan fråga som jag undrar över är om det finns en fungerande kommunikation mellan musikhögskolan och teorilärarna på gymnasieskolorna.

Musiklinjen och det Estetiska programmet

Musiklinjen

När läroplanen Lgy70 infördes startade man 1971 försök där tvååriga musiklinjer infördes på fem gymnasieskolor i landet (Karlsson, 2002). Detta visade sig bli mycket populärt och successivt ökade antalet skolor med musiklinje till 18. Med tiden visade det sig att den tvååriga utbildningen inte räckte till för tillräckligt många för att söka in till Musikhögskolan utan att läsa kompletterande studier vid exempelvis folkhögskola. Många skolor startade då ett tredje påbyggnadsår. Karlsson (2002) skriver att denna långa försöksperiod ledde fram till det som senare i den nya läroplanen Lpf94 blev Estetiska programmet där även andra estetiska inriktningar ingår. Tim- och kursplanen för Musiklinjen innehöll väldigt detaljerade riktlinjer. Varje kurs beskrevs noggrant hur och vad som skulle genomföras. Exempelvis så beskrivs kursen *Allmän musicklära* på inte mindre än fyra fullmatade A4-sidor.

”Undervisningen i allmän musicklära bör utmärkas av ett laborativt arbetssätt. Eleverna skall träna sig att lyssna och återge vokalt och instrumentalt men också i notskrift. De skall också träna sig att tolka notbilden instrumentalt och vokalt samt själva skapa utifrån givna förutsättningar.”

Lgy70 Supplement 94 (1983:16)

I kursplanen för *Allmän musicklära* påpekar man även att alla elever – även de som inte ska bli pianister – ska kunna använda sig av pianot som stöd och hjälpmedel. Man betonar också vikten av att kunskaperna är avsedda att användas praktiskt i musicerandet. Man skriver också att ett diagnostiskt prov kan vara användbart för nivågruppering. Vidare ges också förslag på vad som är viktigt inom musikteorins olika områden, såsom notkunskap, gehör och arrangering. Man ger också flera förslag på

samverkan med andra musikämnen. Musiklinjen gav en grundläggande musikutbildning och gav en möjlighet att söka vidare till Högskola. Ungefär hälften av timmarna ägnades åt musikämnen och resten av utbildningen var upplagd som Sociallinjen som även den var tvåårig.

Estetiska programmet

1991 togs beslutet att utforma en ny gymnasieskola med program och 1994 kom den nya läroplanen Lpf94. Syftet var att gymnasiet skulle få vidare ramar genom att man ersatt linjerna med program (Hedlund 1999). Alla program blev treåriga och ger högskolebehörighet. 1995 fanns enligt statistik från Skolverket det Estetiska programmet med musikgren på 82 av landets 629 gymnasieskolor. Läsåret 2006/07 fanns Estetiska programmet med musikgren i 99 kommuner i landet och på 101 skolor. Totala antalet elever var 4013 st.

Hedlund (1999) skriver att upptagningsområdet har blivit mindre och skolorna har inte samma urval att ta in elever ifrån allt eftersom antalet skolor med Estetiskt program ökat. Detta har lett till att nivån hos eleverna blivit lägre sedan det Estetiska programmet infördes. Exempelvis hade en skola i Hedlunds studie tidigare 60-70 sökande till 30 platser. Nu får det kanske precis ihop 30 sökande totalt vilket leder till att nivån blir i snitt lägre. Karlsson (2002) skriver att det är stora skillnader i förkunskaper och musikalisk skolning inför gymnasiestarten. Nio av tio elever har bedrivit någon form av frivilliga musikstudier före gymnasiet. 27 % saknade kunskap i notläsning innan gymnasiet. Var tionde har valt att läsa musik av *negativa skäl* såsom *prova på* musik eller *slippa* andra ämnen. Detta är något som även Hedlund (1999) påpekar i sin studie. Elever har också uttryckt att de inte skulle ha gått i gymnasieskolan om inte Estetiska programmet funnits (Skolverket, 1998). Karlsson menar också att många som väljer Estetiska programmet för att de är skoltrötta har mindre insikt om hur mycket tid som behövs läggas ner för att utvecklas. En annan orsak till varför eleverna på Estetiska programmet lägger mindre tid på musikämnena än vad man gjorde på den gamla musiklinjen, skulle kunna vara att de läser fler andra ämnen än vad man gjorde tidigare.

Programmål och syftet med Estetiska programmet är satt som ett övergripande mål för hela programmet och är inte preciserat för respektive inriktning. Alltså är målen de samma oavsett om eleverna går musik, bild och formgivning, dans eller teater.

Utbildningen skall både vända sig till *allmänt intresserade* och *specialintresserade* elever (Skolverket, 1998).

”Estetiska programmet syftar till att ge grundläggande kunskaper inom kultur och estetik samt ge möjlighet att allsidigt utveckla förmågan till skapande, inlevelse och uttryck. Programmet syftar vidare till att ge eleverna vana vid att möta, uppleva och analysera uttryck inom olika konstarter samt till att förbereda för fortsatta studier och för lärande i arbetslivet inom såväl estetiska som andra verksamhetsråden.”

(Skolverket, 2000:8)

I programmålen för de Samhälls- och Naturvetenskapliga programmen står det att de förbereder för högskole- och universitetsstudier (www.skolverket.se). När det gäller Estetiska programmet är man inte lika tydlig, utan kallar det bara för *fortsatta studier*. Ändå betonar man att utbildningen är studieförberedande och yrkesorienterande, men inte en konstnärlig yrkesutbildning (Skolverket, 2000). Samtidigt står att läsa i en utvärdering från Skolverket genomförde 1998 att utbildningen *kan* klassas som yrkesorienterande. Vissa skolor presenterar sig som en yrkesutbildning (Skolverket, 1998). Skårstedt (1999) skriver om en undersökning som Statistiska Centralbyrån genomförde i Stockholm 1995. Man undersökte då hur många som gick gymnasiet i Sverige och delade upp programmen i fyra olika kategorier, *Studieförberedande*, *Yrkesförberedande*, *Individuella* och *Specialutformade program*. Estetiska programmet kategoriserades då som yrkesförberedande. Enligt Skolverket är alltså Estetiska programmet studieförberedande och många skolor ser dessutom till att eleverna lägger till ämnena Matematik C och Naturkunskap B vilket i stort sett ger samma högskolebehörighet som Samhällsprogrammet.

En av de större kurserna i musikteori på Estetiska programmet är Gehör och musikleära A. Den löper vanligtvis under fyra terminer det första och andra året. Det tredje året kan eleverna välja att läsa även Gemu B. Kursplanen för Gemu A är mycket kortfattad och övergripande. Målen och betygskriterierna beskrivs i tre korta stycken. Den öppnar för att skolorna ska skriva egna lokala kursplaner.

Antagningsprov till Estetiska programmet

Skolor med det Estetiska programmet har enligt 6 kap. § 7 i gymnasieförordningen rätt att genomföra *färdighetsprov* i samband med antagningen till programmet (Skolverket 1998). Provens utformning kan skilja sig mellan olika skolor och det är inte heller alla som har det. På vissa skolor har man både ett praktiskt och ett teoretiskt prov, andra har enbart ett praktiskt prov och vissa tar in på betyg. I kommuner där man har s.k. *platsgaranti* på elevernas förstahandsval och då kommer alla sökande in – om behörighetskraven för att komma in på ett gymnasieprogram är uppfyllda vill säga. Syftet med proven kan också skilja sig mellan skolorna. En del har det som en direkt gallring för att få elever med utvecklingspotential och andra för att kunna dela in eleverna i nivågrupper för att underlätta undervisningen. Proven kan också vara ett sätt att ge de sökande eleverna en inblick i vilka kunskaper som förväntas av dem och detta kan också leda till en form av *bortgallring*. På en del orter kan elever med låga betyg få göra ett särskilt färdighetsprov för att få en plats på utbildningen. Provens betydelse för intagning varierar också på olika skolor. På en del håll väger de lika tungt som betygen, på andra väger betygen tyngre och i vissa skolor kommer – som tidigare skrivits – alla in.

Metod och urval

Jag har valt att göra en fallstudie där jag låtit 16 gymnasister som studerar sitt andra år på Estetiska programmet med musikinriktning göra ett gammalt antagningsprov i gehör och musicklära. Eleverna har haft nästan hela Gemu A kursen. Provet har använts vid antagningen till Musikhögskolan. Provet består egentligen av tre delar – Musicklära, Musik och Notbild samt Satslära – men jag har valt att endast använda de två första delarna.

Före provtillfället har eleverna fått svara på en enkät med frågor om vad de tror att provet innehåller, vad de tror att de behöver kunna och hur de tror att deras resultat kommer att bli. När de fått tillbaka provresultaten ska jag träffa eleverna och i grupp diskutera hur de upplevde provet. Jag har också träffat elevernas lärare för att höra hennes kommentarer om elevernas prov, hur hon arbetar med Gemu-kursen och vad hon tycker och tänker om kursplaner och mål med Estetiska programmet. För att få en bild

av hur det kan se ut på andra skolor har jag också via e-post skickat ut ett par frågor som besvarats anonymt av sju olika lärare som undervisar i Gemu.

Om Musikhögskolans antagningsprov

Vid sökningarna till Musikhögskolan får de sökande bl.a. göra ett musikteori prov som består av tre delar som beskrivits tidigare. Just de proven ser likadana ut vid alla musikhögskolorna i landet. Musikläraprovet är ett förtryckt blad med två sidor. Man ska bl.a. ange tonnamn, oktavlägen och intervall. Delprovet innehåller också transponering, ackordbeteckningar. Musik och Notbild är själva gehörsprovet och består av ett förtryckt häfte som man fyller i och uppgifterna ges från en cd-skiva. Provet tar ca en timma. Varje uppgift består av tre delar, rytm, melodi och ackord. Varje uppgift inleds med en kortare melodislinga som skall noteras, ett ackord spelas upp och man ska ringa in rätt svar av fyra angivna alternativ och en rytm spelas upp och även där ska rätt alternativ väljas av olika givna rytmer. Efter den inledande delen kommer ett lite längre musikstycke som först spelas upp i sin helhet och sedan delas upp i olika delar. Uppgifterna där består att fylla i melodi, rytm och ackord. Varje exempel spelas upp tre gånger.

För att bli godkänd krävs att man har minst 30 % rätt. Först sätter man ut s.k. *råpoäng* som sedan räknas om till *slutpoäng*. Exempelvis kan man på Musikläraprovet få totalt 34 råpoäng. Dessa omvandlas till en poängskala på 0 – 5 slutpoäng. Slutpoängen på Musikläraprovet blir som enligt tabellen nedan.

Råpoäng	Slutpoäng
0 – 11	0
12 – 16	1
17 – 21	2
22 – 26	3
27 – 31	4
32 – 34	5

Också på ”Musik och Notbild” omvandlas råpoängen till slutpoäng. Där kan man som bäst få 98 råpoäng och 20 slutpoäng. Man måste ha minst 33 råpoäng för att bli

godkänd. För att bli godkänd på teoriprovet vid en sökning till musikhögskolan får man som mest ha blivit ”nollad” på ett av de tre delproven.

Genomförande

Provtillfället med gymnasisterna fredagen den 30 mars 2007

Innan eleverna får genomföra provet får de svara på min enkät. Jag talar också om innan provet att de kommer känna igen vissa saker och andra kommer vara helt främmande, för att de inte har arbetat med det ännu. De får också information om att detta prov inte påverkar deras betyg i Gemu utan att det är för mitt arbetes skull och deras egen övnings skull som de får göra provet. De visar också en viss oro över om deras lärare kommer att se deras resultat. För att jag ska kunna jämföra deras enkätsvar med proven ber jag eleverna skriva sina namn.

Musikläraprovet

Jag har valt att inleda med Musikläraprovet som de får skriva under ca 40 minuter. Därefter får de sträcka på benen 3 minuter och sedan sätter jag igång med Musik och Notbild. Anledningen till att jag valt att låta eleverna skriva proven i denna ordning är att jag tror att de kommer att kunna mer på Musikläraprovet och att det kommer att få dem att känna sig mer peppade. Alla är dock djupt koncentrerade och det är näst intill knäpptyst i klassrummet. Då och då kommer det lite frågor när de stöter på uppgifter som de inte är så vana vid, exempelvis altklav.

Musik och Notbild

Eleverna blir mer stressade, frustrerade och nervösa. Layouten är inte helt självklar för alla och de är lite osäkra på var de ska börja. Senare exempel verkar vara lättare att förstå. Det har dessutom blivit lite missuppfattning om hur lång tid lektionen kommer att ta och det visar sig att några inte kommer att kunna vara kvar hela timmen. Flera elever undrar om vi kan göra det som de inte hann vid ett annat tillfälle. Jag svarar nej

på den frågan då jag inte är säker på om det kommer att finnas tid till det. Det känns inte som att det skulle bli ett trovärdigt resultat att jämföra om eleverna får olika premisser. Jag ber ändå de som går tidigare att de ska skriva vilket klockslag de går om i fall att jag får tillfälle att låta dem göra klart provet. Endast fem personer är kvar och genomför hela provet.

Samtal med eleverna efter provtillfället

När jag rättat proven träffade jag eleverna igen för att gå igenom deras provresultat. Jag började med de fem som genomförde båda proven. Alla eleverna hade gjort Musikläraprovet och några hann med en eller två uppgifter på gehörsprovet. Jag rättade även de proven. Samtidigt får jag också tillfälle att höra deras tankar om hur de upplevde provet. Precis som deras resultat visar, är Musikläraprovet det som de flesta upplevt som lättare och mer lättförståeligt. Den liknar de uppgifter som de arbetat med på lektionerna och eleverna kände sig något mindre stressade jämfört med hur de kände under gehörsprovet som hade en tidspress på varje uppgift då de gavs från en cd-skiva. Eleverna är dock vana vid att få använda klaviatur när de gör prov i Gemu-kursen och det var något som några upplevde som extra svårt när de inte hade tillgång till det under provtillfället.

Flera av dem blir ändå glatt förvånade när de får se att de faktiskt skulle bli godkända på de delarna av provet om det hade varit en sökning till Musikhögskolan. Gehörsprovet upplevde eleverna som mycket svårare, men även här blev många förvånade över att de klarade så pass mycket som de ändå gjorde. För flera av eleverna tog det ett par uppgifter innan de förstod upplägget. Flera uppger att det var svårt att hålla fokus under hela provet och att det höll på väldigt länge. En elev påpekar att han tyckte att det var konstigt att det inte förekom intervall på gehörsprovet. Detta finner jag väldigt intressant för det visar att en del elever inte har klart för sig hur man kan använda intervallen som ett verktyg vid melodidiktat. En annan elev tycker att Gemu A-kursen inte riktigt täcker upp allt som finns på provet, men att allt som de läst i Gemu A finns med men på en mer avancerad nivå. Han tror att han skulle vara mer förberedd och ha djupare kunskaper om ett år. Något som jag tycker låter rimligt eftersom han kommer att vara färdig med gymnasieutbildningen då och dessutom hunnit läsa även Gemu B.

Kommentarer från elevernas lärare

När mina samtal och genomgångar av provens resultat med eleverna är klara träffar jag deras lärare – som jag här kommer att kalla N.N. – för att höra hennes kommentarer om proven, elevernas resultat, Gemu-kursen i allmänhet och kommunikationen med musikhögskolan. NN undervisar eleverna i bl.a. Gemu A och är också ansvarig för just musikinriktningen på den här gymnasieskolan.

Kommentarer innan N.N. får se provresultaten

Först får hon titta på ett tomt Musikläraprov och ett tomt Musik och notbild-prov för att få en bild av hur de ser ut. Hon konstaterar att det innehåller i stort sett det som hon undervisar i Gemu A. N.N. har inte sett musikhögskolans prov sedan hon själv sökte in, men hon tycker att provet innehåller sådant som hon arbetar med i Gemu-kursen. Vissa saker, som klavbeteckningar, tar hon upp först i Gemu B. Annars innehåller provet sådant som eleverna skall kunna.

”A-kursen är mer grundläggande och man går mer igenom vilka klaver som finns men arbetar inte djupare med de ovanligare klaverna. De ska veta hur de fungerar med behöver inte kunna dem.”

N.N.

Hon tycker att det är viktigt att hitta de teoretiska momenten i praktiken istället för att bara kunna rabbla t.ex. en melodisk skala upp och ner. Hon tycker att provet på många sätt liknar de prov som hon själv gör till eleverna.

N.N. tror sig veta vilka elever som klarat proven och menar att pianisterna brukar vara bäst, sångarna lite sämre. Klassen är indelad i två nivågrupper och hon tror att de flesta resultatet kommer att stämma med den gruppindelningen, men också att en del elever kan överraska då hon inte har haft prov med dem på länge och flera har utvecklats mycket sista tiden. Första uppgiften på Musik och notbild-provet är en enkel plankning och de tror hon att de flesta klarat av bra. Ackordlyssningen tror hon att pianisterna och gitarristerna klarat av bäst. Tonartsfrämmande ackord tror hon inte att eleverna klarat av och ackordfärgningar tror hon att endast pianisterna har klarat. Hon berättar att de efter provtillfället har arbetat mer med sådant som antagningsprovet innehåller och hon tror också att fler skulle ha klarat provet bättre nu. I perioder har eleverna fått en övnings-cd

att öva plankning med. Eleverna är vana vid att få arbeta med piano när de gör ackordlyssningsövningar vilket de inte hade tillgång till vid provtillfället.

Det verkar som om hon blir inspirerad av provens upplägg och hon säger att eleverna ska få arbeta med plankning. Hon strävar efter att lektionerna ska ge eleverna en idé om hur det ska arbeta för att de sedan mer på egen hand öva upp de teoretiska kunskaperna. N.N. har uppmuntrat eleverna att titta på hemsidan www.musikteori.se, som är en interaktiv *teorisisida* utvecklad av gymnasielärare. Flera av hennes elever – speciellt de med svårigheter – har uppskattat den hemsidan.

Hon tror att eleverna känt sig stressade när de genomfört provet och att flera gjort missar p.g.a. det. Om det inte hade varit en provsituation tror hon att de flesta av eleverna skulle ha klarat mer. Hon menar också att flera moment skulle vara lämpliga att arbeta med för dem som kommit längre, men inte med hela gruppen då några är totala nybörjare i musikteori. Då Musikläraprovet mer överensstämmer med det som de arbetar med på Gemu A-kursen gissar hon att fler elever blivit godkända på det provet än på Musik och notbild.

När N.N. har fått se elevernas resultat

När vi gått igenom de tomma proven får N.N. se elevernas prov. Hon blir inte direkt överraskad av resultaten och hennes tes om att sångerskor skulle ha svårare för ackordlyssningen verkar stämma. Hon tycker att elevernas svar på provfrågorna speglar hur hon undervisar dem och att kvalitéerna i hennes undervisning syns i provresultaten. Hon konstaterar dock att hon troligen har för få melodiska diktat i sin undervisning.

Allmänt om Gemu, kursplanen och mål

För att konkretisera Skolverkets kursplan i Gemu A har N.N. gjort en egen lokal kursplan. Hon har då gått igenom Skolverkets kursplan och suttit med varenda mening och funderat på vad de innebär. När det är dags att sätta betygen aktualiserar hon kursplanen, däremellan går hon efter vad hon vet att eleverna bör kunna.

”Vår musikinriktning är inte förberedande direkt för musikhögskolestudier, det är ju inte tanken.” - - - - -

”Vi rekommenderar dem alltid att ta ett år på folkhögskola.”

N.N.

N.N. hoppas att de som läser Gemu B – som är valbar – får tillräckliga kunskaper för att kunna komma in på musikhögskolan.

Kommunikationen med Musikhögskolan

På frågan om hon tycker att det finns en bra kommunikation mellan Musikhögskolan och teorilärare *ute på fältet* svarar hon att det har börjat nu. Musikteorilärarna på Musikhögskolan, Universitetet och Operahögskolan i Stockholm har det senaste året dragit igång ett forum där de bjudit in musikteorilärare från gymnasie- och folkhögskolor. Under våren hade man exempelvis en konferens där bl.a. nytt undervisningsmaterial presenterades. En anledning är bl.a. att man från högskolehåll märkt att musikteorikunskaperna blivit sämre hos studenterna som kommer in. Innan detta forum drogs igång bestod kommunikationen med Musikhögskolan mer av att hon hade lärarkandidater därifrån.

Redovisning av elevernas enkätsvar

Jag har valt att i tabellform redovisa elevernas svar på enkäten som de fick besvara innan de genomförde provet. Då bortfallet blev så stort på Musik och notbild-provet har jag valt att i tabellen endast redovisa resultaten från Musickläraprovet. Tyvärr saknas några resultat även där. Nedan visas vad varje kolumn betyder.

- 1. Hur tror du att dina resultat kommer att bli?
(Skala 1 – 10 där 1 = inga rätt och 10 = full pott)**
- 2. Elevens resultat på Musickläraprovet räknat i råpoäng (0 – 34p) och slutpoäng inom parentes (0 – 5p).**
- 3. Var någonstans har du lärt dig större delen av dina kunskaper i gehör och musicklära?**
- 4. Vad tror du är viktigt att kunna på provet?**

5. Hur upplever du att din nuvarande utbildning förbereder dig i gehör och musiklära för att kunna söka musikhögskolan? (Skala 1 – 10 där 1=inte alls och 10=i mycket stor utsträckning)

6. Anser du att Gemu-kurserna i gymnasiet ska förbereda för att kunna studera på Musikhögskolan?

1.	2.	3.	4.	5.	6.
3/10	14 (1)	Gymnasiet och liten del privatundervisning	Intervall, gehör t.ex.	3/10	Ja
6/10	20 (2)	Grundskola åk 4-9 och Vrg-gymnasium	Tonarter, ton och pausvärden, skalor	9/10	Ja
7/10	13 (1)	Gymnasiet och även grundskolan	Transponering, förtecken och ackordanalys	9/10	Ja
4/10	22 (3)	Jag har spelat fiol sen jag var åtta pr i Danderyds musikskola och där har det handlat om både notläsning och gehör. Dessa kunskaper har sedan kompletterats på gymnasiet.	Ha gott gehör och kunna grunderna i musikteori: alltså allt som hör noter till. Också tonarter och transponering.	7/10	Nej
4/10	8 (0)	Jag tror jag har lärt mig lika mycket på privat undervisning som i gymnasiet.	Musiklära och grundläggande kunskap om notläsning.	6/10	Ja
7/10	19 (2)	Genom att spela piano, både själv och för lärare samt i gymnasiet.	Svårt att säga, jag antar att det är ganska bred kunskap som krävs... Ha en bra helhetsbild, inte bara spridd fakta.	8/10	Ja Fast inte på G-nivå, utan MVG-nivån
3/10	11,5 (0)	Enbart gymnasium	Allt som vi har lärt oss kommer förmodligen att komma. Taktarter, tonarter mm.mm.	4/10	Nej
7/10	13 (1)	Gymnasiet.	Omfattande kunskap i musikteori och att vara en erfaren musiker.	8/10	Ja
3/10	13,5 (1)	På gymnasiet och privat	Mest ha förståelse varför saker och ting hör ihop osv.	6/10	Ja
5/10	24,5 (3)		Att ha säkra grundläggande kunskaper, intervaller, kunna harmonisera efter en melodi och arrangera.	6/10	Ja
4/10	11,5 (0)	Adolf Fredriks musikklasser, Gosskör, Operan, Dramaten och Vrg Jarlaplan (gymnasieskolan)	Ackord samt bildningar.	6/10	Ja

Sammanfattning

Elevernas bedömningar av sig själva varierar stort, särskilt i förhållande till deras resultat. Förvisso är båda proven inräknade i elevernas bedömning men jag har valt att endast redovisat poängen från Musiklärarprovet då bortfallet blev så stort på Musik och notbild-provet. Jag noterar att den elev som klarat sig bäst (även på Musik och Notbild) bedömt att hon/han skulle klara mindre än hälften av provet. (4/10)

Resultaten på musiklärarprovet visar att 10 av 15 elever skulle ha blivit godkända på det provet vid en sökning till musikhögskolan och det stämmer ändå rätt så bra statistiskt med deras egna bedömningar där 8 av 15 angett minst 5/10 på frågan om hur de tror att de kommer att klara proven. De flesta anger också att de fått större delen av sina kunskaper i gymnasiet, men också genom tidigare studier i musikklass, musikskola, instrumentalundervisning och privatundervisning. På frågan om vad de tror att de behöver kunna svarar de flesta väldigt övergripande, men utifrån vad de läser i Gemu A. De flesta antar att deras nuvarande undervisning ger dem bra förkunskaper för att kunna klara musikhögskolans antagningsprov. Alla utom två tycker också att Gemu-kurserna ska ge dem de förkunskaper som krävs. En elev menar att det åtminstone ska gälla på mvg-nivån.

Hur ser det ut på andra skolor?

Jag har skickat följande frågor till musiklärare och fått svar från sju lärare som arbetar på gymnasier i olika delar av landet. Svaren kommer från Piteå, Stockholm, Södertälje, Växjö, Helsingborg och Malmö. Jag har valt att redovisa varje lärares svar så som de själva har skrivit dem och lärarna kommer att benämnas som L1, L2 osv.

- **Är undervisningen Gemu A förberedande för att kunna söka till musikhögskolan, ingår det i målen för kursen eller är det beroende på elevernas mål och egna val?**

L1: "Gemu A är en grundläggande kurs i teori och gehör och kan knappast hjälpa någon (i Växjö) att komma in på en Musikhögskola. Vissa har inga teoretiska kunskaper alls när de börjar (notvärden, tonnamn, skalor, ackord osv.)."

L2: ”Gemu A tillsammans med Gemu B samt kursen Arrangering komposition är föreberedande för musikhögskolan. Inte bara Gemu A – den kursen innehåller ungefär det man behöver för att söka en folkhögskola men innehåller inte allt man behöver för att söka musikhögskolan, då behöver man ju också satslära och mer avancerade funktionsanalyser med mellankadenser, dimackord och altereringar. Vi har lagt dem i B-kursen. Steganalys lär vi också ut i B-kursen.”

L3: ”Vi anser inte att Gemu A är förberedande för högskolan.”

L4: ”Gemu A är en grundläggande musikteorikurs. Det innebär att den inte nödvändigtvis behöver vara förberedande för högskoleutbildning. Däremot gör vi gruppindelningar utifrån de förutsättningar och förkunskaper som eleverna har sen tidigare och på det sättet hinner de mer "drivna" och mer "intresserade" längre. Eftersom Gemu A ligger i åk.1-2 är det nödvändigt att på något sätt hålla kunskaperna vid liv under åk.3 om man har tänkt söka vidare.”

L5: ”Estetiska programmet är studieförberedande (till skillnad från yrkesförberedande program).

Att klara målen i kursen är en förutsättning för att klara övriga musikkurser. Det finns inte specifikt inskrivet i kursmålen att denna förbereder/leder till vidare studier, utan fokuserar på ämnet i sig. Gemu A ger inte tillräckliga färdighetskunskaper MEN skall ge eleverna verktyg för att kunna öva upp gehöret själva om de vill söka till högre studier/förkovra sig på egen hand.

Eleven väljer själv hur framtiden ser ut, men vi talar alltid om vikten av att kunna teori oavsett karriärval (i synnerhet med tanke på kraven i övriga länder vad gäller universitetsstudier.)”

L6: ”Nej, det ingår inte i målen för Gemu A.”

L7: ”Gemu A är inte förberedande för att söka Musikhögskolan.”

- **Är Gemu B valbar hos er eller läser alla den?**

L1: ”Gemu B är en valbar kurs som jag brukar ta hand om. I år visade hela 24 elever av 34 intresse men jag krävde att eleverna hade minst VG på Gemu A för att få börja kursen och fick därigenom ner gruppstorleken något. När sedan undervisningen kommit igång insåg vissa att kursen nog var lite för svår (samt klockan 08:00!) och hoppade av, så nu är det en mer rimlig storlek: 12 elever.”

L2: ”Gemu B är valbar hos oss, bara Gemu A är obligatorisk. Det har gjort att de teorier som väljer Gemu B är duktiga och klarar av kursen. Det är också de eleverna som ofta väljer att söka vidare. Hos oss brukar strax under hälften av eleverna välja Gemu B.”

L3: ”Alla som klarat Gemu A läser Gemu B hos oss.”

L4: ”Gemu B är valbar och många som tänker söka vidare läser den kursen. Den behandlar stegteorin lite mer ingående, men även en fördjupning i den allmänna musikteorin. Mycket beror på om eleverna är "jazz" eller "klassiskt" inriktade. Vi försöker möta eleverna efter intresse och inriktning. Nämnas kan att den obligatoriska teoretiska musikkursen i åk.3 (hos oss) är arrangering och komposition, eftersom vi anser att den har något till alla elever oavsett om man har tänkt söka vidare eller ej. Eleverna får mer praktiskt använda sig av de kunskaper som Gemu A ger och det finns oändliga källor till fördjupning hos de intresserade.”

L5: ”Ja. Vi informerar våra elever att de som vill söka högskola/folkhögskola efter gymnasiet behöver läsa och välja Gemu B (som individuellt val).”

L6: ”På Nicolaiskolan i Helsingborg är Gemu B valbar.”

L7: ”Tanken med Gemu B är att den ska läsas av alla musikelever. Men en del har svårt att klara Gemu A och får därför fortsätta med den kursen hela gymnasietiden.”

- **Anser Du att Gemu-kurserna ska förbereda för att klara antagningsproven till musikhögskolan?**

L1: ”I princip tycker jag det och har således högskolans antagningskrav för ögonen när jag lägger upp undervisningen. De senaste åren har jag dock insett att det nog är att sikta för högt och jag har därför börjat inrikta mig mer på folkhögskolornas antagningsprov i stället. Jag har också konstaterat att inga av mina elever avser att söka musikhögskola (direkt). Arbetar också med sådant som jag tror att eleverna kan få glädje av i ett framtida liv som amatörmusiker (harmonisering, enkel arrangering, transponering mm)”

L2: ”Ja, självklart!”

L3: ”Jag anser att Gemu B ska kunna förbereda för högskoleprov för elever som ligger på mvg - nivå.”

L4: ”Jag anser att Gemu-kurserna ska ge eleverna verktygen för att självständigt kunna fortsätta sitt utövande med musik, att förstå samband mellan teori och praktik och att kunna uttrycka sig med hjälp av musiken. Alla ska inte in på en musikhögskola och det är viktigt att oavsett mål ska man känna att kursen bidrar till utveckling på det personliga planet samtidigt som man ger de sökande eleverna möjlighet att få den hjälp de behöver för att nå sina mål.”

L5: ”Ja, Gemu A skall förbereda på så sätt att eleverna lär sig hur man övar upp sitt gehör. Gemu B skall fördjupa detta och förbereda eleven rent praktiskt med exempel från högskolornas intagningsprov som en del av kursmaterialet.”

L6: ”Det är oftast inte realistiskt med tanke på låga ingångsnivåer, men möjligheten finns för dem med ambitioner.”

L7: ”En elev som klarar Gemu A och B bra, är absolut förberedd för intagningsproven.”

- **Hur tar ni in elever på Es-programmet (musik)?**

L1: ”Växjö är en ganska liten stad där ES Musik har konkurrens med "Musiktilägget" om eleverna. Till "Musiktilägget" söker man; det är eftertraktat och eleverna är därför duktiga och motiverade. Politikerna här har bestämt att alla elever skall tas in på sitt förstahandsval. Vi musiklärare kan avråda blivande elever (de får göra ett litet uppspel för att visa vad de kan), men vi kan inte förhindra intag. Det är således en mycket heterogen grupp.”

L2: ”Vi har både betygsintagning samt inträdesprov. De får spela ett eller två instrument för en jury. Vi har också individuella gehörs och teoriprov men de räknas inte in i poängen för antagning utan är bara för gruppindelning.”

L3: ”Vi har antagningsprov. Spelprov, ensembleprov och ett litet teoritest.”

L4: ”Intag sker med grundskolans betyg samt att eleverna kan skicka intyg från sina respektive musiklärare som kan vägas in, men jag har aldrig upplevt att någon elev tagits in enbart p.g.a. intyg. Eleverna har ofta bland de högsta intagningspoängen på skolan vilket är både bra och lite snett, för vem säger att man inte kan vara en musikalisk begåvning utan att ha höga teoretiska betyg.”

L5: ”Provdelen av intagningsprogrammet innehåller dessa delar: Individuellt sång-/spelprov och intervju, teoriprov (med utgångspunkt från målen från musik i åk9).”

L6: ”Inga inträdesprov.”

L7: ”Dom gör prov i teori, gehör, ensemblespel, intervju samt huvudinstrument och övriga färdigheter. Provet tar i regel en hel dag och ger oss en ganska klar bild av motivation och förmåga.”

Sammanfattning

Samtliga lärare som svarat anser att Gemu A inte – eller nödvändigtvis inte – är en kurs som förbereder för musikhögskoleprov utan en grundläggande teorikurs. Däremot kan den ge verktyg för att elever själva skall kunna utveckla sina kunskaper för eventuell sökning. En lärare anger att A-kursen mer förbereder för att kunna söka folkhögskola. Gemu A är obligatorisk och löper under första och andra året. Gemu B är valbar och läses det tredje året. De flesta har som krav att man klarat Gemu A för att få läsa B-kursen och en skola har kravet att betyget i A-kursen är minst vg om man ska få läsa B-kursen. På en av skolorna har man som mål att alla läser Gemu B när man klarat Gemu A. I Gemu B går man djupare in på satslära m.m. och den anses vara mer förberedande för musikhögskolestudier. I stort sett samtliga tycker att Gemu-kurserna skall förbereda för musikhögskolornas antagningsprov, men en tycker att det är oftast inte är realistiskt pg. a. låga intagningsnivåer. Dock finns möjligheten för ambitiösa elever.

Flera skolor har intagningsprov till Estetiska programmet, men de kan se lite olika ut. Vissa har enbart intagning efter betyg, ibland tillsammans med intyg från musiklärare. Andra har inträdesprov i spel och sång samt intervjuer. Vissa prov (främst då i teori) är till för att dela in elever i nivågrupper. I en kommun gäller att alla ska komma in på sitt förstahandsval. Musiklärarna kan avråda elever från att välja musik. Detta medför att nivån kan bli ganska blandad.

Diskussion

Är utbildningen likvärdig på olika skolor?

Det Estetiska programmet är ett *nationellt program*. Det tolkar jag som att det borde vara likvärdigt oavsett på vilken skola man läser. Enligt de svar jag fått på mina frågor till olika lärare samt det jag läst i litteraturstudien verkar det som om olikheterna snarare är mycket stora. Mitt underlag är inte tillräckligt stort för att dra någon slutsats om hur det ser ut i hela landet, men jag har ändå kommit fram till att även syftet för programmet skiljer sig stort mellan olika skolor. En anledning till det är nog att målen från Skolverket är så pass vida och öppna för tolkning. I de skrifter som jag läst från

Skolverket nämns i stort sett aldrig att Estetiska programmet skall förbereda för studier på Musikhögskolan. Det verkar snarare som om att det är upp till lärarna på gymnasiet att tillmötesgå de elever som vill söka sig vidare. Efter samtal med en av musikteorilärarna vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm har jag förstått att Musikhögskolan inte tidigare haft något större inflytande när det gäller Skolverkets utformning av det Estetiska programmet. När det nu planeras en ny gymnasiereform försöker man från musikhögskolehåll få vara mer delaktig i processen. Detta är något som jag uppfattar som väldigt positivt då jag tror att ett större samarbete mellan Musikhögskolan, Skolverket och gymnasieskolorna skulle vara nyttigt både ur ett kunskapsutvecklande och ur ett ekonomiskt perspektiv. Ett steg i den processen är ju också det nystartade forumet för teorilärare från gymnasie-, folk- och högskolorna. Jag deltog själv i konferensen som hölls på Stockholms Universitet i våras och tyckte att det var mycket intressant.

Urvalet och antagningsystemets betydelse

En av de stora skillnaderna mellan Musiklinjen och Estetiska programmet är antalet skolor i landet som utbildningen finns på. Antalet är idag nästan det tredubbla! Detta i kombination med att möjligheterna till *riksintag* har minskat avsevärt innebär att antalet elever som söker till varje skola är färre. Detta borde ha lett till att kunskapsnivån idag skulle vara lägre än för, låt oss säga 15 år sedan.

Frågan är då vad syftet med det Estetiska programmet egentligen är. Jag får känslan av att det ibland används som ett alternativ för skoltrötta och att musiken mest är till för att förgylla gymnasieåren. Man får ofta höra att Estetiska programmet på många skolor har en s.k. *flumstämpel*. Kanske har det ett samband med hur nivån och statusen på utbildningen är. Jag menar att huvudmålet med det *studieförberedande* Estetiska programmet borde vara just att förbereda för studier inom ämnet musik – vilket oftast sker på musikhögskolorna – precis som att naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga program förbereder för högskolestudier inom de ämnena. Drygt hälften av eleverna i Karlssons (2002) undersökning siktar på att arbeta yrkesmässigt med musik, medan de flesta övriga vill utveckla sig musikaliskt men räknar med att arbeta inom något annat område. Det skulle vara intressant att se siffror på hur många av dem som går exempelvis omvårdnadsprogrammet men inte räknar med att arbeta

inom vården! Kanske är detta sådant som gör att Estetiska programmet ofta anses vara ett oseriöst program.

Min uppfattning är att musikgrenen skulle vinna på ökad användning av inträdesprov i form av uppspelningar eller andra former för bedömning av elevernas förkunskaper. Dilemmat är att när det finns estetiskt program på så många skolor har inte alla skolor någon möjlighet att göra någon gallring då antalet sökande kanske precis täcker upp antalet platser. En av lärarna som svarat på min ”mail-enkät” påtalar just att kommunens platsgaranti i gymnasievalet medför att nivån på elevernas förkunskaper blir lägre. Även konkurrensen från ett annat musikgymnasium i den kommunen påverkar urvalet av sökande elever.

Förberedelser för Musikhögskolan

De flesta eleverna i min undersökning tycker att Gemu-kursen ska förbereda dem för att kunna söka till Musikhögskolan. De flesta anser också att den gör det. Deras lärare påtalar dock att tanken med utbildningen inte är att förbereda direkt för musikhögskolestudier utan att folkhögskola rekommenderas. Nu vill jag bara betona att jag inte är någon motståndare till folkhögskolor, men att jag anser att det inte ska vara ett måste för att ta sig in på Musikhögskolan om man gått en musikutbildning i gymnasiet. Folkhögskolor kan ge så mycket mer än bara förberedelser till musikhögskoleansökningar. Enligt svaren jag fått på min ”mail-enkät” är inte Gemu A en kurs som förbereder för musikhögskoleprov utan det är snarare B-kursen som står för den delen. Inte heller i kursplanerna för Gemu A och Gemu B står det något om att den ska göra det.

Litteraturlista

Karlsson, Maria. (1995) *Musikundervisning vid två gymnasieskolor: en jämförelse med hjälp av Bernsteins teori om två läroplanskoder*. Lund: Lunds universitet, Musikhögskolan i Malmö.

Karlsson, Maria. (2002) *Musikelever på gymnasiets estetiska program. En studie av elevernas bakgrund, studiegång och motivation*. Lund: Lunds universitet. ISBN 91-628-5113-6.

Hedlund, Maria (1999) *Musiklinjen och det estetiska programmet. En jämförande studie på gymnasienivå*. Piteå: Musikhögskolan i Piteå.

Skårstedt, Magnus (1999) *Vilka elever har valt Estetiska programmet? En studie av elevernas i årskurs 1 förväntningar, framtidsplaner och övningsvanor*. Piteå: Musikhögskolan i Piteå

www.skolverket.se

Skolverket (2000) *Gy2000, Estetiska programmet, Program mål, kursplaner, betygskriterier och kommentarer*. ISBN: 91-38-31675-7

Skolöverstyrelsen (1983) *Lgy70, läroplan för gymnasieskolan, Supplement 94*. Stockholm. ISBN: 91-40-71090-4

Skolverket (1998) *Utvärdering av fem gymnasieprogram 1998*. Skolverkets rapport nr 163. Huvudrapport.

Bilaga

Enkätfrågor till gymnasister före gehör- och musiklära-prov.

Denna enkät lämnas in ifylld före provet fredagen den 30 mars.

Namn: _____

1. Hur tror du att dina resultat kommer att bli? *Kryssa i den ruta som stämmer bäst.*

Inga rätt 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Full pott!

2. Var har du lärt dig större delen av dina kunskaper i gehör och musiklära?
(*Exempelvis gymnasiet, kulturskola, privatundervisning osv.*)

3. Vad tror du är viktigt att kunna på provet?

4. Hur upplever du att din nuvarande utbildning förbereder dig i gehör och musiklära för att kunna söka musikhögskolan?

Inte alls 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 I mycket stor utsträckning

5. Anser du att Gemu-kurserna i gymnasiet ska förbereda för att kunna studera på musikhögskolan?

Ja! Nej!